

باسمہ تعالیٰ
اثبات عصمت حضرت زهرا(س) از دیگاه قرآن و روایات

***فائزه موبدی**

چکیده

عصمت، توفیق و لطفی است به بندہ از جانب خدای تعالیٰ که اقتضا می‌کند بندہ از هرگونه خلافی در امر دین به صورت عمدى و سهوی در قول و عمل دور بماند شیعیان امامیه اجماع دارند که وجود این ملکه در امام مسلمین و کسی که به جای پیامبر می‌نشینند تا امور را اداره و سرپرستی کند لازم است و این ملکه عصمت در ائمه اهل‌بیت(ع) وجود دارد و براساس آیه تطهیر *انما یرید الله لیذهب عنکم الرجس اهالیت و یطهرکم تطهیرا*(سوره احزاب، آیه ۳۳) پس براساس این آیه قرآن اراده خداوند براین تعلق گرفته است که هرگونه پلیدی را تنها از اهالیت بزداید و آن‌ها را به طور کامل پاک و منزه گرداند. و بی تردید حضرت زهرا(س) جزء اهل‌بیت هستند چون حضرت رسول در حدیث کسae پارچه ای بر روی خود و حضرت علی(ع) و حضرت زهرا(س) و امام حسن و حسین علیهم السلام انداختند و فرمودند اینان اهل بیت من هستند و در پاسخ به ام سلمه که پیوستن به اصحاب کسae را در خواست نموده فرمود: تو همواره به راه خیر و رستگاری بوده‌ای اما این فضیلت ویژه من و این چند نفر است. پس در این مقاله ما می‌خواهیم با استفاده از ادله نقلی که همان آیه تطهیر و روایات فراوان که نقل شده است عصمت حضرت زهرا(س) اثبات کنیم.

کلیدواژه: اثبات، عصمت، حضرت زهرا(س)، ادله نقلی، قرآن، روایات، آیه تطهیر.

مقدمه

عصمت از نظر لغوی به معنای منع، بازداشت، نگاهداری نفس از گناه است اما اصطلاحاً عصمت، محفوظبودن معصوم، پیامبر یا مام از تمام خطاهای و گناهان و لغزش‌ها است چه ظاهری و چه باطنی و معنوی است، پس از این رو از نظر شیعه حضرت فاطمه زهرا(س) و دختر پیامبر اسلام دارای مقام عصمت و مصون از گناه و اشتباه است و لازمه معصوم بودن حضرت زهرا(س) آن است که ایشان از برخی شئون پیامبران و امامان مانند حجت گفتار و رفتار و تقریر و مرجعیت دین برخوردار بوده و سیره عملی و موضع‌گیری‌های ایشان در مسائل مختلف همچون اعتراض به غصب خلافت امام علی(ع) و مصادره فدک ملاک تشخیص حق از باطل به شمار خواهد آمد و پیشینه طرح عصمت حضرت فاطمه زهرا(س) به زمان رسول خدا(ص) و نیز برخی آیات قرآن همچون آیه تطهیر و ماجراهای مصادره فدک بازمی‌گردد و از جمله دلایلی که بر عصمت حضرت زهرا(س) ارائه شده است عبارتنداز آیه تطهیر، حدیث بعضه و احادیشی که بر عصمت اهل بیت(ع) دلالت دارد مانند حدیث ثقلین، از سویی اهل سنت گرچه به عصمت حضرت زهرا(س) دختر پیامبر اسلام معتقد نیستند اما برخی از آن‌ها در ذیل آیه ۴۲ سوره آل عمران حضرت مریم را از گناه و آلوگی پاک داشته و سپس حضرت زهرا(س) را بر تراز حضرت مریم(س) دانسته‌اند و از طرفی به گفته ابن خطیب محمد بن عمر فخر رازی، فقیه و مفسر اهل سنت در قرن ششم با اینکه در همه چیز شک می‌کرد و به امام مشککین معروف بود اما در عصمت و طهارت حضرت زهرا(س) شکی و تردیدی نداشت و از سویی دیگر ما قصد داریم با اثبات کردن عصمت حضرت زهرا(س) پاسخ بسیاری از شباهات درباره این بزرگوار داده شود و از بروز شباهات جدید هم تا حدامکان جلوگیری شود

یکی از کتاب‌هایی که در این مقاله مورد توجه قرار گرفته است عصمت از دیدگاه شیعه و اهل تسنن است نوشته فاطمه محقق در این کتاب صحبتی درباره فلسفه و ضرورت عصمت نشده است ولی ما در این مقاله به این مطلب پرداخته‌ایم و کتاب دیگر عصمت کبری فاطمه‌ی زهرا سلام الله علیها نوشته آقای فیض الله ویسی است که این کتاب درباره دلایل عصمت که همان آیه تطییر و روایات است پرداخته است و سخنی درباره منشاء عصمت، حقیقت عصمت و جایگاه عصمت که ما می‌خواهیم در این مقاله به آن بپردازیم نشده است، و کتاب دیگر منشور جاوید نوشته آقای جعفر سبحانی است.

در این مقاله در قسمت اول مفهوم شناسی است که خود شامل حقیقت عصمت، منشاء عصمت، جایگاه عصمت در آیات و روایات، فلسفه و ضرورت عصمت، قسمت دوم ادله عصمت حضرت زهرا(س) که شامل آیه تطییر و روایات مخصوص به عصمت حضرت زهرا(س) و روایات مربوط به عصمت اهل بیت(ع) و قسمت آخر نتیجه گیری است.

۱-مفهوم شناسی

۱-۱-تعریف عصمت

عصمت از نظر ساختار صرفی، اسم مصدر از ریشه "ع، ص، م" است که در زبان عربی به معنای منع، امساک و نگاهداری نفس از گناه به کاربرده شده است از سوی دیگر خلیل بن احمد می‌نویسد عصمت آن است که خداوند متعال تو را از شر نگه دارد. یعنی شر را از تو دفع کند. (فراهیدی، ۱۴۰۹ق، ص ۳۱۳، ج ۱) و در اصطلاح کلامی به دلیل اختلاف در چیستی و ماهیت عصمت، تعریف‌های مختلفی از آن بیان شده است و معروف‌ترین تعریف عصمت تفسیر آن به "لطف الهی" است که خداوند آن را به بعضی از انسان‌ها عطا می‌فرماید تا در پرتو آن از ارتکاب گناه و ترک طاعت مصونیت پیدا کند. (محقق، ۱۳۹۱ش، ص ۳۰) پس در یک جمع‌بندی کلی عصمت عبارت از ملکه نفسانی قدرتمندی است که با وجود آن، انسان از عقل توانمندی و فطانت و هوشیاری کامل و بی‌نهایت صفاتی نفس و کمال اعتنا به طاعت خداوند برخوردار می‌شود و در نتیجه با داشتن قدرت برارتکاب معصیت، بالاختیار خود مرتكب آن نمی‌شود.

۱-۲-حقیقت عصمت

ماهیت و حقیقت عصمت چیست؟ همان‌طور که در اصطلاح کلامی گفته شده متکلمان آن را لطف الهی تعریف نموده‌اند که خداوند شخص معصوم را از مشاعر و افعال سیئه و غیر مناسب با مقامش، منزه می‌دهد. (احمد عز الدین، ۱۳۷۵ق، ج ۱، ص ۱۷۸) علامه حلی معتقد‌ند: عصمت لطف الهی است که خداوند آن را افاضه می‌کند و با وجود آن فرد واجب را ترک نمی‌کند و مرتكب گناه نمی‌شود، اگرچه توان انجام دادن آن‌ها را دارد. (علامه الحلی، ۱۴۳۰ق، ص ۲۲۸)

مشهور فلاسفه گفته اند: عصمت ملکه و صفت راسخه نفسانی است که هم در مقام علم و هم در میدان عمل انسان دارای آن را از گناه، خطأ، سهو و نسيان بازمی‌دارد و چنین انسانی هرگز صورت واقعی اشیاء از قلمرو ذکر و اندیشه‌اش کنار نرفته و شعور و درک او خطأ نمی‌کند (سبحانی، ۱۳۸۳ق، ص ۱۷) آنها عصمت را گذشته از مقام اثبات در مقام ثبوت و نفس‌الامر مطرح می‌کنند، برخلاف متکلمان که بیشتر آن را در مقام اثبات مطرح می‌کنند یعنی عصمت از ویژگی‌های نفس پیامبر است بنابراین برهان فیلسوفان سطح برتری از عصمت را نسبت به دلیل متکلمان ثابت می‌کند. از این رهگذر وقتی نفس به مرحله "عقل مستفاد" و "بالفعل" نایل آمد، همه علوم و حقایق و ویژگی‌های نبوت را دارا می‌شود. (آیت الله آملی، ۱۳۸۱ق، ج ۳، ص ۲۳۶)

۱-۳-منشاء عصمت

چه عاملی باعث شده است تا این ملکه نفسانی برای معصومین حاصل شود و آن‌ها از ارتکاب گناهان

و حتی خطا و نسیان مصون بمانند؟

در پاسخ به این سوال اقوال مختلفی وجود دارد. اما از میان آنها نظریهای کامل و مقبول است که دو سوال اساسی زیر پاسخ دهد:

۱-چه عامل یا عواملی موجب می‌شود تا معصومان در مقام عمل به اختیار خود آلودگی‌ها را ترک کنند و از خطا و نسیان نیز در امن باشند؟

۲-عامل مذکور با اختیار خود معصوم تحصیل شده یا اعطای آن موهبتی الهی است؟
از سوی دیگر درباره منشاء عصمت و عامل مصونیت معصوم از گناه و خطا دیدگاه‌های مختلفی چون لطف الهی در حق معصوم، علم ویژه معصوم درباره پیامدهای گناهان و اراده و انتخاب معصوم بیان شده‌است. البته برخی محققان معاصر براین باورند که عصمت، معلول عامل واحد نیست. بلکه مجموع عوامل طبیعی "وراثت، محیط و خانواده" انسانی "علم و آگاهی، انتخاب، عقل و ملکه نفسانی" و الهی "لطف و موهبت خاص خداوند" منشاء عصمت است. (قدردان قراملکی، ۱۳۸۳، ص ۳۸۸-۳۹۰)

الف- لطف الهی: شیخ مفید و سید مرتضی عصمت را ناشی از لطف خداوند در حق معصومان دانسته‌اند (شیخ مفید، ۱۴۱۴ق، ص ۱۲۸) و سید مرتضی، (۱۴۱۱ق، ص ۱۸۹)

علامه حلی چهار سبب را منشاء این لطف الهی دانسته است که عبارتنداز: ۱-ویژگی نفسانی یا جسمانی که موجب پدیدآمدن ملکه اجتناب از گناه می‌شود، ۲-علم به مفاسد و گناهان و پاداش طاعات، ۳-وحی یا الهام به معصوم که بینش او نسبت به حقیقت گناهان و طاعات را عمق می‌بخشد و ۴-توجه نسبت به مواخذه الهی در ترک اولی. (علامه حلی، ۱۳۸۲ش، ص ۱۸۶)

ب-علم ویژه: عده‌ای از علماء منشاء عصمت را علم و آگاهی ویژه از پیامدهای گناهان و پاداش طاعات دانسته‌اند. (مقداد، ۱۴۲۲ق، ص ۲۲۴) به باور علامه طباطبائی، از آنجا که معصومین دارای علم خدادای هستند، اراده ای قوی دارند که با وجود چنان اراده ای، هرگز به سوی معصیت نمی‌روند (علامه طباطبائی، ۱۴۱۷ق، ج ۱۱، ص ۱۶۳) این علم مانند علوم متعارف قابل تعلیم نیست و مغلوب شهوت‌ها و نیروهای دیگر نمی‌شود.

ج-اراده و انتخاب: محمد محمدی ری شهری خاستگاه و عامل اصلی عصمت را اراده و انتخاب معصوم دانسته است، از نظر او عصمت همان ملکه تقوا هست که در اثر اعمال خیر و دوری از گناهان برای انسان حاصل می‌شود البته شدت این ملکه در عصمت بسی بیشتر از تقوا است. تکرار کردن اعمال خیر نیازمند اراده و انتخاب است. در نتیجه عامل اصلی عصمت به اراده و انتخاب انسان معصوم برمی‌گردد، وی علم کامل به حقایق هستی و زشتی گناهان را در نتیجه همین اراده نیرومند معصومین می‌داند. (ری شهری، ۱۳۶۳ش، ص ۲۱۵-۲۱۹)

د-علم و اراده: محمد تقی مصباح یزدی راز عصمت معصومین را در دو عنصر علم به حقایق و کمالات و اراده نیرومند در رسیدن به آنها می‌داند، زیرا که انسان در صورت جهل کمال حقيقی را نخواهد شناخت و کمال خیالی را به جای کمال حقيقی قرار خواهدداد و درصورت نداشتن اراده لازم، به هدف مطلوب نخواهد رسید از نظر وی شخص معصوم با علم ویژه و اراده محکمی که دارد هرگز به اختیار خود مرتكب گناه نمی‌شود و در هر حال مطیع خداوند است. (مصطفی یزدی، ۱۳۹۵ش، ص ۲۰۲-۳۰۴)

۱-۴-جایگاه عصمت در آیات و روایات

در قرآن کریم، عصمت انبیا و اهل بیت(ع) به روشنی در معنای اصطلاحی آن به کار نرفته است اما مفهوم عصمت با تعبیر گوناگونی بیان شده و در پاره‌ای از آیات از برخی از انبیا و ائمه با عنوان "مخلص" یادشده است. در سوره ص، یکی از ویژگی‌های مخلصین در امان ماندن آنان از اغواگری‌های شیطان و ناتوانی او در گمراه کردن آنها بیان شده است: (قالَ فَبِعْزَتِكَ لَا يَغُوِّنُهُمْ أَجْمَعُينَ * إِلَّا عَبَادُكَ مِنْهُمْ) ص/۸۲-۸۳ در آیه دیگر آمده است که خداوند پیامبر گرامی اسلام(ص) و اهل بیت او را پاک کرده است و آنان از هرگونه پلیدی به دورند. سوره احزاب/۳۳ و همچنین آیات فراوان دیگری نیز وجود دارد که پیامبر اسلام(ص) و اهل بیت او در دریافت و ابلاغ وحی و در اعتقادات معلوم بوده‌اند.

بقره/۱۲۴

پیامبر گرامی اسلام(ص)- در موارد متعددی- به عصمت و اهل بیت گرامی خود اشاره کرده است. (محقق، ۱۳۹۱ش، ص ۶۷) در دسته دیگری از روایات گرچه لفظ عصمت ذکر نشده است اما دلالت آشکار بر عصمت آنان دارد. مثلاً در حدیث سفینه، رستگاری ابدی را با پیروی از اهل بیت(ع) پیوند می‌زنند و در حدیث دیگری مشابه آن، علی (ع) را "سفینه الجنان" و "عروه اوثقی" و "حبل الله المتین" معرفی می‌کند وامر به پیروی از ائمه(ع) می‌کند و آنها را "ائمه اهداه" و "خلفائی" توصیف می‌کند. کلمات مذکور در این روایت بیانگر عصمت اهل بیت (ع) است.

پیامبر اکرم در حدیث ثقلین می‌فرماید: اهل بیت همراه و همتای قرآن و محور هدایت اند. در احادیث فراوانی با عبارت‌های متفاوت پیامبر، علی (ع) را معیار حق و ملازم با قرآن می‌داند معلوم است کسی که معیار حق است و حق برقلب و زبان و بین‌چشمانش جاری است و هم طراز و همراه قرآن و ایمان با گوشت و خون او آمیخته شده است معصوم است و هیچ شکی در آن نیست.

۱-۵-فلسفه و ضرورت عصمت

۱-۵-۱-فلسفه عصمت

چرا بعضی از انسان‌ها معصوم‌اند و بعضی نه؟ آنچه که همه انسان‌ها در انسان بودن مشترک و

ملکه عصمت در امام مسلمین و کسیکه به جای پیامبر(ص) مینشیند، تا امور مسلمانان را سرپرستی کند، لازم است و در کتاب‌های کلامی خود دلایل بسیاری برآن اقامه کرده‌اند. همچنین اجماع دارند که ملکه عصمت، در ائمه اهل‌بیت(ع) وجود دارد. این اجماع مستند به چند روایت است. یکی از این روایات حدیث ثقلین و دیگری حدیث سفینه است.

۱-۳-۲- حدیث ثقلین

رسول خدا(ص) در این حدیث شریف فرموده است: *انی تارک فیکم الثقلین کتاب الله و عترتی و اهل‌بیتی ما ان تمسکتم بهما لَنْ تضلوا ابداً و انهما لَنْ يفترقا حتی يردا على الحوض* من دو چیز گران‌بها و سنگین را بین شما به امانت می‌گذارم که اگر به آن دو چنگ بزنید، هرگز پس از من گمراه نمی‌شوید یکی کتاب خدا، قرآن و دیگری اهل‌بیت‌م. این دو هرگز از هم جدا نمی‌شوند تا برسر حوض کوثر بر من وارد شوند. پیامبر(ص) با این حدیث شریف اهل‌بیت (ع) را در این ویژگی که هرکس از آنها پیروی کند. گمراه نمی‌شود، همتا کرده‌است. این مطلب جز با عصمت آنان محقق نمی‌باشد. در برخی از روایات بر حدیث ثقلین این جملات اضافه شده‌است که پیامبر(ص) فرمود: از آنان سبقت نگیرید که به هلاکت می‌رسید، از آنان عقب نمانید که هلاک می‌شوید و به آنان چیزی نیاموزید، زیرا آنان از شما آگاه تر و داناترند. از سویی ما در روایات و آیه تطهیر گفتیم که حضرت زهرا(س) جزء اهل‌بیت هستند پس زمانی که حضرت زهرا(س) جزء اهل‌بیت هستند این حدیث(ثقلین) شامل ایشان هم می‌شود، و از سوی دیگر در این روایت رسول خدا(ص) اطاعت مطلق از قرآن و اهل‌بیت(ع) را برای همه مسلمانان واجب می‌کند. دستور به اطاعت مطلق، دلالت بر عصمت می‌کند زیرا محال است خداوند دستور یه اطاعت مطلق از کسی را بدهد که می‌داند احتمال خطأ و اشتباه در گفته‌های آن شخص وجود دارد و ممکن است با کتاب خدا و سنت رسولش مخالفت نماید. و رسول خدا(ص) در این روایت می‌فرماید: *و انهمَا لَمْ يفترقا حتی يردا على الحوض* (یعنی قرآن و اهل بیت(ع) هیچ‌گاه از یکدیگر جدا نخواهند شد و با یکدیگر مخالفت نخواهند کرد، این جمله نیز عصمت ائمه(ع) را ثابت می‌کند چرا که اگر اهل‌بیت(ع) مرتكب گناه و اشتباه شوند، در همان لحظه از قرآن جدا شده‌اند و اعتقاد به جداشدن آن‌ها از قرآن منجر به تکذیب سخن رسول خدا(ص) خواهند شد. و رسول خدا(ص) در این روایت تمسک به کتاب خدا و اهل‌بیت(ع) سبب نجات از گمراهی معرفی کرده‌است، پس همان‌طور که اطاعت از قرآن سبب هدایت و نجات از گمراهی می‌شود و این خاصیت را دارد که در قران آمده: *لَا يَاتِيهِ الْبَاطِلُ مِنْ بَيْنِ يَدِيهِ وَ لَا مِنْ خَلْفِهِ تَنْزِيلٌ مِنْ حَكِيمٍ حَمِيدٍ* هیچ‌گونه باطلی نه از پیش رو و نه از پشت سر به سراغ آن نمی‌آید چرا که از سوی خداوند حکیم و شایسته ستایش نازل شده‌است.

(سورة فصلت، آیه ۴۲). اطاعت از اهل‌بیت(ع) نیز همین خاصیت را خواهد داشت و این عصمت آن بزگواران را ثابت می‌کند.

۲-۳-۲- حدیث سفینه

حدیثی مشهور از پیامبر اسلام(ص) که در آن اهل‌بیت(ع) خود را به کشتی نوح تشبیه کرده است. این حدیث یکی از دلایل روایی شیعیان برای اثبات عصمت اهل‌بیت پیامبر (ص) است.

حدیث سفینه بنابر نقل ابوذر غفاری از پیامبر(ص) این چنین است: *انما مثل اهل بیتی فیکم کمثل سفینه نوح، من دخاها نجی، و من تخلف عنها غرق*(مثل اهل‌بیت من در میان شما کشتی نوح است، هرکس به این کشتی داخل شود نجات می‌یابد، و هرکس جا بماند غرق می‌شود). (شیخ صدوq، ۱۳۷۸ق، ج ۲، ص ۲۷) حدیث سفینه از حدود پنجاه طریق روایی، در منابع روایی شیعه و اهل‌سنّت با اختلاف اندکی در متن، نقل شده‌است به گونه‌ای که با توجه به فراوانی طرق حدیث، تواتر این روایت استنتاج کرد. این حدیث از طریق شش تن از ائمه (امام علی(ع)، امام حسن(ع)، امام سجاد(ع)، امام باقر(ع)، امام صادق(ع)، امام رضا(ع)) و تعدادی از صحابه از جمله (ابوذر، مقداد، انس بن مالک...) و شماری از تابعین نقل شده‌است. از این روایت برای اثبات عصمت اهل‌بیت و دیگر موارد استفاده شده است، و در این قسمت می‌توان براساس این حدیث گفت اگر کسی که پیروی از او واجب است محتمل الخطأ باشد، ضمانتی در نجات به کمک او نیست. حال آنکه نجات در این حدیث ضمانت شده‌است. پس اهل‌بیت که یکی از آن‌ها حضرت زهرا(س) است معصوماند و دارای عصمت هستند.

۳-نتیجه گیری

همان‌طور که گفته‌یم تعریف عصمت یعنی محفوظ ماندن معصوم پیامبر(ص)، امامان از تمام خطأ و گناهان و لغزش‌ها پس حضرت زهرا(س) هم دارای مقام عصمت هستند و از سویی عصمت را لطف الهی گفته‌اند که خداوند به بعضی‌ها عطا کرده‌است تا از ارتکاب گناه مصنونیت پیدا کند. و حقیقت عصمت این‌گونه است که فلاسفه مشهور گفته‌اند که ملکه و صفت راسخه نفسانی است که هم در مقام عمل و هم در میدان عمل انسان را از هرگونه گناه و خطأ حفظ می‌کند یعنی علاوه‌بر در مقام اثبات در مقام ثبوت مطرح می‌کنند و منشاء عصمت را عواملی متعدد و متنوعی مطرح کرده‌اند : الف) علم و بزره: عده‌ای منشاء عصمت را علم و آگاهی ویژه می‌دانند ولی این علوم مانند علوم متعارف قابل تعلیم نیست و مغلوب شهوت‌ها و نیروهای دیگر نمی‌شود، ب) لطف الهی: که سید مرتضی عصمت را ناشی از لطف خدا می‌داند، ج) اراده و انتخاب: در اینجا به گفته محمدمحمدی عصمت همان تقوا است که در اثر عمل خیر و دوری از گناهان برای انسان حاصل می‌شود، د) علم و اراده: آقای مصباح یزدی دو عنصر

علم به کمالات و اراده نیرومند منشاء عصمت می‌دانند و در صورت جهل به کمال حقیقی و نداشتن اراده لازم به هدف مطلوب نخواهد رسید و در قسمت دیگر درباره فلسفه و ضرورت عصمت سخن به میان آمده است و در اینجا عامل و منشاء وجود چنین صفتی را همان ایمان کامل می‌دانند و گفته می‌شود اگرچه پیامبر(ص) و ائمه معصوم هستند و گناه نمی‌کنند اما لازمه‌اش این نیست که اختیار و قدرت معصیت از آنها سلب شود بلکه پیامبر(ص) و ائمه مانند سایر انسان‌ها اختیار ارتکاب به گناه را دارند ولی ایمان کامل و قوی دارند با اختیار و اراده خودشان مرتكب معصیت نمی‌شوند و ضرورت عصمت هم به این دلیل است که اگر ائمه و پیامبران معصوم نباشند نمی‌توانند اعتماد واطمینان مردم را به خودشان جلب کنند و نمی‌توانند مردمی جامعه باشند و حال برای اثبات عصمت حضرت زهرا(س) که ایشان هم معصوم هستند نیاز به آیات قرآن از جمله آیه تطهیر است که پیامبر ایشان را از اهل بیت خود معرفی کردند و از هرگونه رجس و پلیدی به دور هستند و استفاده از روایات فراوانی که هم در خصوص حضرت زهرا(س) آمده است مانند روایتی که حضرت رسول(ص) می‌فرمایند: فاطمه پاره تن من است هر کس او را بیازارد مرا آزارده است و هر کس مرا آزار دهد خدا را آزار و اذیت کرده است پس اگر حضرت زهرا (س) معصوم نبودند و عصمت نداشتن چطور ممکن بود پیامبر چنین سخنی بگویند و در روایاتی که مربوط به اهل بیت(ع) است که حضرت زهرا(س) جزء ایی از این اهل بیت هستند مانند حدیث ثقلین، پس ما در کل توانستیم با استفاده از ادله نقلی مانند آیه تطهیر و احادیث فراوانی که در خصوص حضرت زهرا(س) یا احادیث مربوط به دیگر اهل بیت(ع) است عصمت حضرت زهرا(س) ثابت کنیم.

منابع

*قرآن کریم

منابع فارسی

ابن ابیالحدید، شرح نهج البلاغه، انتشارات مکتبه آیه الله العظمی المرعشی النجفی(ره)

۱. اسدعلیزاد، اکبر، کتاب حضرت زهرا(س)، انتشارات مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه، ۱۳۹۰ش

۲. امینی، ابراهیم، پیامبر اسلام، قم، انتشارات بوستان کتاب، ۱۳۸۶ش

۳. انصاری زنجانی، اسماعیل، الموسوعه اکبری عن فاطمه الزهرا(س)، نشر دلیل ما، ۱۳۸۶ش

۴. اهوازی، حسین بن سعید، کتاب المومن، انتشارات مدرسه مهدی (عج)، قم، ۱۴۰۴ق

۵. بحرانی اصفهانی، عبدالله عوالم علوم، قم: نشر مدرسه الامام المهدی(ع)، ۱۳۶۳ش

۶. جوادی آملی، عبدالله جواد، تفسیر موضوعی قرآن کریم، تحقیق: علی زمانی قمشه‌ای، قم: موسسه اسراء، ج ۱، ۱۳۷۶ش

۷. سبحانی، جعفر، منشور جاوید، قم: موسسه امام صادق(ع)، ۱۳۸۳ش

۸. شریعتمداری جهرمی، سید عبدالرسول، رازهای شگفت فاطمه(س)، ترجمه مهدی فصاحت، نشر طوبای محبت، ۱۳۸۹ش

۹. شیخ المفید، تصحیح الاعتقاد، قم: کنگره شیخ مفید، ۱۴۱۳ق

۱۰. شیخ صدوق، عیون اخبار الرضا، ج ۲، ۱۳۸۷ش

۱۱. طباطبائی، سید محمدحسین، المیزان فی تفسیر القرآن، قم: جامعه مدرسین، ۱۴۱۷ق

۱۲. عبدالملک، السعدی، شرح عقاید اهل سنت، مترجم: امیر صادق تبریزی، سندج، انتشارات کردستان، ۱۳۸۸ش

۱۳. عزالدین، احمد، امامه و القیاده، قم: مرکز المصطفی للدارسات، ج ۱، ۱۳۷۵ش

۱۴. العلامه الحلی، ابو منصور حسن بن یوسف بن مطهر، کشف المراد فی شرح تجرید الاعتقاد، تحقیق: حسن حسن زاده آملی، قم: موسسه النشر الاسلامی، ۱۴۰۷ق

۱۵. علم الهدی، شریف مرتضی، کتاب الذخیره فی علم الكلام، تحقیق: سید احمد حسینی، نشر دفتر انتشارات اسلامی، ۱۴۱۱ق

۱۶. فراهیدی، خلیل بن احمد، کتاب العین، تحقیق: دکتر مهدی المخزومی _ابراهیم السامرائی، ایران: موسسه دار الهجره، ج ۲، ۱۴۰۹ق

۱۷. فیض الله، ویسی، عصمت کبری فاطمه‌ی زهرا(س)، نشر اصفهان، نشر لیالی، ۱۳۹۳ش
۱۸. قدردان قراملکی، محمدحسن، کلام فلسفی، موسسه ثوق، ۱۳۸۳ش
۱۹. محقق، فاطمه، عصمت از دیدگاه شیعه و اهل تسنن ، تحقیق: خلیل بخشیزاده، موسسه آشیانه مهر، ۱۳۹۱ش
۲۰. محمدی ری شهری، محمد، فلسفه وحی و نبوت، قم: دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۶۶ش
۲۱. مرتضی، عسکری، و کرمی، محمدجواد، عصمت انبیاء و رسولان، قم_ مجمع علمی اسلامی، ۱۳۷۷ش
۲۲. مصباح یزدی، محمدتقی، جزوه راه و راهنمایشناستی، تهران: امیرکبیر، ۱۳۷۵ش
۲۳. مقداد، فاضل، اللوامع الالهیه، محقق: محمدعلی قاضی طباطبائی، قم: دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم
۲۴. منذر حکیم، زندگانی و سیره حضرت زهرا(س)، نشر زلال کوثر ، ۱۳۹۶ش